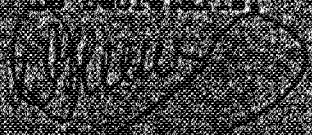

De secretaris,

GEMEENTE HELLEVOETS

Teelting op de plan-
nen van Uithreiding voor
de kommen Nijverdal, Hel-
levoetsluis en Huisen.

1949

Inhoud.

A. Algemene inleiding.

1. Nijverdal.
2. Hellendoorn.
3. Hulzen.

B. Herziening van de bestaande uitbreidingsplannen.

C. Plan Nijverdal.

1. Bevolkingsaanwas en woningbehoefte.
2. Woningtype.
3. Winkels en verzorgende bedrijven.
4. Industrie.
5. Kleine agrarische bedrijven.
6. Openbare en bijzondere gebouwen.
7. Wegen.
8. Spoorwegen.
9. Parken, Plantsoenen enz.
10. Sport- en speelvelden.
11. Begraafplaatsen.
12. Riolering.

D. Plan Hellendoorn.

E. Plan Hulzen.

Algemene inleiding.

1. Nijverdal.

Nijverdal is ontstaan uit de oude buurtschap Noetsele. In 1830 werd de verkeersweg Zwolle - Almelo over Noetsele aangelegd. Hierdoor en door de aanwezigheid van de rivier de Regge, werd ter plaatse een "magazijn" ingericht door de Nederlandse Handelsmij. De bemoeiingen van Thomas Ainsworth hebben hier de textielnijverheid doen ontstaan. De stichting van de Koninklijke Stoomweverij (K.S.W.) in 1852, hield de kiem in voor de industrieële ontwikkeling van Nijverdal.

Toen in 1878 de spoorlijn werd aangelegd, werd op de grens van Wierden een tweede textielfabriek opgericht, de z.g. "Nederlandse Stoombleekerij".

Deze fabrieken hebben veel arbeiders tot zich getrokken. De K. S.W. heeft momenteel + 2350 arbeiders en moet qua capaciteit als 2e in de rij der grote textielindustriën van Twente worden aangemerkt.

Met de snelle ontwikkeling van de textielnijverheid ging een bijzonder snelle groei van de bevolking gepaard.

Met deze groei van Nijverdal van + 300 zielen in 1830 tot +8650 inwoners in 1947, is een stadsontwikkeling gepaard gegaan, zoals die in den lande meer wordt aangetroffen, bij de zeer snel gegroeide industriesteden. Bijna alle Twentse steden dragen hiervan het kenmerk, d.w.z. een ongeordende stelselloze bebouwing met lintvormige en verspreide groeperingen van huizen.

De bebouwing van Nijverdal heeft zich in de loop der jaren voornamelijk ontwikkeld in de omgeving van de fabrieken (Hooge Dijkje, Wilhelminastraat en omgeving) aan de verkeersweg Zwolle - Almelo (Grootestraat), rond de oude kern Noetsele (Smidsweg; Rijssensestraat en omgeving) en in de 20e eeuw ook ten Noorden van de spoorlijn Zwolle - Almelo (de z.g. "Wilhelminawijk"). Daarnaast ontstond parasitaire bebouwing langs de de Joncheerelaan, de Rijssensestraat en vooral op Wierdens gebied (verlengde van de Wilhelminastraat - de z.g. "Lange Jammerbebouwing" en de bebouwing langs de Klokkendijk).

Tussen de bebouwing bij de fabrieken en de nederzetting rond Noetsele bevond zich een nagenoeg onbebouwde strook weideland, de z.g. "verdeling". In de loop der tijden is weliswaar langs de verbindingswegen, te weten tussen de Westelijke en Oostelijke bebouwing, de Nijkerkendijk en Mensinkweg enige bebouwing ontstaan, doch eerst met de bouw van woningen tussen Rijssensestraat en Parallelweg ten Noorden van de Nijkerkendijk, gesticht in het kader van het oorspronkelijke wederopbouwplan voor Nijverdal, werd de eerste steen gelegd voor de zo noodzakelijke komopvulling tussen de aanwezige bebouwingen.

Dit begin van de komopvulling werd mogelijk gemaakt, doordat het Gemeentebestuur omstreeks 1940 overging, tot een weloverwogen onteigening van gronden in dit gebied.

De grens tussen de gemeenten Wierden en Hellendoorn vindt zijn ontstaan in de markengrenzen Notter - Zuna - Wierden met Noetsele - Hellendoorn - Hulzen - Daarle en de Dammarke.

In verband met de industrieële ontwikkeling van Nijverdal, valt de oude agrarische grens al lang niet meer samen met de sociaal-economische grens. Het in 1941 door het Economisch-Technologisch

Instituut Overijssel uitgebrachte rapport betreffende de wenselijkheid van grenswijziging tussen de gemeenten Hellendoorn en Wierden, in verband met het grensverloop bij Nijverdal, spreekt hieromtrent duidelijke taal. De ontwikkeling van de bebouwing op Wierdens gebied in direkte aansluiting op Nijverdal kan dan ook niet losgemaakt worden van de stedenbouwkundige ontwikkeling van Nijverdal. Dit gebied is dan ook in overleg met Gedeputeerde Staten van de Provincie Overijssel en de betrokken gemeentebesturen mede in de voorstudie voor het plan Nijverdal betrokken geweest.

2. Hellendoorn.

Hellendoorn dankt zijn ontstaan aan de ontwikkeling van de agrarische gemeenschap ter plaatse. Het is één van de weinige nog aantrekkelijk gave voorbeelden van dergelijke gemeenschappen in Twente. Uitbreiding van het agrarisch gebied heeft nauwelijks plaats, zodat een nagenoeg stationnaire ontwikkeling is ontstaan. Het dorp wordt aangedaan door één van de weinige Noord-Zuid-verbindingen in de streken Salland en Twente, te weten de provinciale weg van Ommen over Hellendoorn - Nijverdal - Rijssen naar Goor. In verband met het kronkelig beloop en diverse nauwe gedeelten in deze weg door de kom van het dorp Hellendoorn, moet het bestaande tracé thans reeds als onhoudbaar worden aangemerkt. Een industrieële ontwikkeling heeft Hellendoorn niet meegemaakt; slechts enige ambachtelijke en verzorgende bedrijven worden hier aangetroffen.

3. Hulzen.

In de buurtschap Hulzen heeft zich in de laatste decennia een kleine kern verspreide huizen ontwikkeld nagenoeg op de kruising van de verharde wegen Nijverdal - Hulzen - Marle en de aftakking van deze weg naar Hellendoorn. De stichting van een Lagere School ter plaatse zal tevens tot deze kernvorming hebben bijgedragen. De nederzetting heeft alleen agrarische belangen te dienen.

B. Herziening van de bestaande uitbreidingsplannen.

De in de dertiger jaren ontworpen en gewijzigde uitbreidingsplannen voor de kommen Nijverdal en Hellendoorn bieden een beeld van de toenmalige stedenbouwkundige opvattingen, waarbij in de onderhavige plannen aan de uitbreiding der bebouwing, het vraagstuk van het verkeer, de industrieële ontwikkeling, de winkelvoorziening, de uitbreiding van het stedelijk orgaan enz., enz., kortom de sociaal-economische ontwikkeling van de gemeenschap een betrekkelijk summier onderzoek ten grondslag werd gelegd.

In verband hiermede en met de ontwikkeling van de planologie in het algemeen, besloot het gemeentebestuur in het begin van 1948 een herziening van de plannen voor Hellendoorn en Nijverdal te doen voorbereiden. Voor de nodige wettelijke stappen werd reeds eerder de grondslag gelegd.

De herziening van de uitbreidingsplannen werd bovendien beïnvloed door de oorlogsgeweldschade aan Nijverdal toegebracht, in verband waarmee door het Rijk aan de stedenbouwkundige J.P.Kloos het ontwerpen van een wederopbouwplan voor Nijverdal werd opgedragen. Dit wederopbouwplan oorspronkelijk in zeer ruim verband opgezet, moest tot kleinere proporties worden teruggebracht.

In verband met het feit, dat Gedeputeerde Staten de vaststelling van het Plan in Hoofdzaak, op grond van art. 40 van de woningwet, tot zich hebben getrokken, en dit College van oordeel was, dat de wijziging van de plannen in onderdelen voor de verspreide buurtschappen wel door de Gemeente kon geschieden, heeft de stedenbouwkundige opdracht, zich louter tot de plannen in onderdelen van Hellendoorn en Nijverdal te beperken. Met het oog op de zich in de nabijheid van Hellendoorn en Nijverdal bevindende buurtschap Hulzen en de daar aanwezige bebouwing, werd een beschouwing over de wenselijkheid van een plan voor deze buurtschap aan de opdracht toegevoegd.

C. Plan Nijverdal.

1. Bevolkingsaanwas en woningbehoefte.

In het rapport, betreffende de wenselijkheid van grenswijziging tussen de gemeenten Hellendoorn en Wierden, komt onder meer de volgende passage voor:

"Uit het onderzoek naar de demografische verhoudingen blijkt, dat de bevolkingsaanwas van de gemeenten Hellendoorn en Wierden sneller is gegaan, dan die van het Rijk, waardoor Hellendoorn sedert 1869 en Wierden sedert 1930 het karakter van concentratiegebied vertonen. Dit karakter is geheel het gevolg van de snelle ontwikkeling van de nederzetting Nijverdal met het aangrenzende, op Wierdens territoir gelegen randgebied. Het eigenlijke gebied der bevolkingsconcentratie is Nijverdal, dat zich daardoor onderscheidt van de meer agrarisch gebleven overige delen der betrokken gemeenten".

Gezien de geringe opname-capaciteit van het agrarisch gebied van de Gemeente Hellendoorn, valt te voorzien, dat de bovengenoemde tendenz ten aanzien van de bevolkingsconcentratie op Nijverdal in de toekomst nog in versterkte mate zal plaats vinden. Ook bij een eventuele industrievestiging op Wierdens Nijverdal zal het woongebied van de daarbij betrokken arbeiders hoofdzakelijk in Hellendoorns Nijverdal ~~als het is~~ ^{als het is} geschieden, ten einde de sateliet-bebouwing aan de rand van Nijverdal zoveel mogelijk te beperken. Het lijkt nuttig om aan de aldaar gevormde bebouwing alleen de noodzakelijkste afronding te geven.

Op grond van het bovenstaande moet worden aangenomen, dat de door het E.T.I.O. becijferde bevolkingsaanwas voor Nijverdal, in verband met deze planologische overwegingen, enige correctie behoeft.

Het door het E.T.I.O. berekende zielen aantal voor de gemeente Hellendoorn en voor Nijverdal in de jaren 1950 en 1960 bedraagt n.l.

	<u>1950</u>	<u>1960</u>
Hellendoorn	17.496	18.751
Nijverdal	8.268	9.117

Volgens de door Gemeente Hellendoorn verstrekte gegevens, bedroeg de bevolking eind September 1949 voor de Gemeente Hellendoorn en voor Nijverdal respectievelijk 18300 en 9100. Eensdeels blijkt hieruit, dat de totale bevolkingsaanwas voor de Gemeente Hellendoorn iets hoger moet worden aangeslagen, dan indertijd was berekend; anderdeels, dat de concentratie van de bevolking in Nijverdal nog groter is dan werd verwacht.

Indien men de percentsgewijze berekende uitbouw van de bevolking in het bovengenoemd rapport van het E.T.I.O. aanhoudt, mag worden aangenomen, dat, met inachtneming van bovengenoemde correcties, het

zielenaantal van de Gemeente Hellendoorn in het jaar 1960 $\pm$ 20.000 zal bedragen. Als men bovendien in het oog houdt, dat de bevolking van Nijverdal in 1930 38,7% van de totale bevolking van Hellendoorn bedroeg, in 1940: $\pm$ 45%, thans: $\pm$ 50%, dan mag een schatting van 55% in 1960 met goede reden worden aangenomen.

Hieruit zou dus voor Nijverdal een bevolking resulteren van $\pm$ 11000 inwoners in 1960. Wordt tevens rekening gehouden met de mogelijkheid van annexatie van Wierdens Nijverdal, waarvan de bevolkingsaanwas - zoals reeds eerder werd betoogd - hoofdzakelijk op Hellendoorns Nijverdal dient te geschieden, dan mag dit cijfer eerder aan de lage, dan aan de hoge kant worden beschouwd.

Midden 1947 bedroeg het aantal woningen te Nijverdal 1581. Sindsdien zijn $\pm$ 140 woningen gereed gekomen. De huidige woningvoorraad bedraagt thans dus $\pm$ ruim 1700 woningen.

Bij toepassing van de in het grenswijzigingsrapport berekende gezinsdichtheid per woning van 4.19, zouden in het jaar 1960 in Nij-

verdal $\frac{11000}{4.19} = 2640$ woningen nodig zijn in totaal.

In het uitbreidingsplan voor Nijverdal dient dus met een toename van de woningbehoefte van $\pm$ 950 woningen gerekend te worden. Het thans voorliggende plan van uitbreiding voor de kom Nijverdal voorziet in toename van $\pm$ 1200 woningen. Dit aantal is veel meer dan het berekende aantal woningen. De bestaande bebouwing maakt evenwel een nauwere afsluiting van het gebied van uitbreiding nauwelijks mogelijk, terwijl de kans op onharmonische uitbreiding bij het huidige plan niet behoeft te worden gevreesd.

2. Woningtype.

Van de in midden 1947 aanwezige 1228 gewone woningen (tuinderswoningen en bedrijfswoningen zijn buiten beschouwing gelaten) hadden 1058 woningen een huurwaarde tot f.300.-- per jaar, 164 woningen een huurwaarde van f.300.-- tot f.500.-- en 6 woningen een huurwaarde boven f.500.-- per jaar.

Indien deze categorieën als arbeiderswoningen, middenstandswoningen en herenhuizen mogen worden aangemerkt, dan bedraagt het percentage arbeiderswoningen $\pm$ 86%, middenstandswoningen $\pm$ 13.5% en herenhuizen $\pm$ 0,5%.

Zowel de zeer eenzijdige industrieële structuur, als het gebrek aan gunstig bouwterrein voor herenhuizen, zijn oorzaak van deze uitersten.

Enerzijds door wijziging van de structuur, anderzijds door het scheppen van mogelijkheden voor het bouwen van herenhuizen binnen het plan van uitbreiding, zullen deze verhoudingsgetallen langzamerhand enige verandering ondergaan.

Bij de uitbreiding van de bebouwing is thans met de volgende percentages rekening gehouden:

arbeiderswoningen:	$\pm$ 82 %;
middenstandswoningen:	$\pm$ 15 %;
herenhuizen:	$\pm$ 3 %.

Hierbij moet in het oog gehouden worden, dat het gebied voor het stichten van herenhuizen, met het oog op de wenselijkheid tot structuurwijziging en de plannen van de K.S.W. tot verplaatsing van haar in Almelo gevestigde afdelingen naar Nijverdal, groter is opgenomen, dan anders strikt nodig zou zijn voor het opnemen van deze categorie van bebouwing tot 1960.

Op enkele plaatsen werd aandacht geschonken aan de reservering van terreinen voor woningen voor ouden van dagen,

3. Winkels en verzorgende bedrijven.

Door het E.T.I.O. is op twee methoden, t.w. de methode van het consumenten-gemiddelde en de berekening van de verhouding tussen het aantal woningen en winkels, de winkelbezetting voor de toekomst berekend. Bij de berekening volgens de eerste methode is van een consumentengemiddelde van 52 uitgegaan. Bij een totale bevolking van 11000 zielen in 1960 zouden dus 212 winkels nodig zijn.

Bij de tweede methode is een norm van 12 woningen per winkel aangehouden. Bij de berekende totale woningvoorraad van 2640 woningen zou dit $\pm$ 220 winkels opleveren.

Dit laatste getal moet als een maximum worden beschouwd, in verband met de te verwachten concentratie in de detailhandel.

In Nijverdal bevonden zich medio 1947 156 winkels. In het plan van uitbreiding voor de kom Nijverdal zijn gronden bestemd voor 45 à 50 winkels, terwijl op enkele plaatsen in aansluiting met de bestaande toestand en op enkele hoeken de mogelijkheid voor winkelvestiging is opengehouden.

Omtrent de verzorgende bedrijven, werkplaatsen e.d. bestaan nagenoeg geen gegevens, zodat een berekening naar hoeveelheid of oppervlakte achterwege moest blijven. In het plan van uitbreiding is daarom een ruime gelegenheid voor de vestiging van deze bedrijfjes opengesteld.

4. Industrie.

Bij de beschouwing over de schatting van de industrie-terreinbehoefte in Nijverdal, dient het bedrijf van de Nederl. Stoomblekerij in Wierdens Nijverdal gelegen, als economisch tot Nijverdal behorende betrokken te worden. Thans wordt door de grote industrie $\pm$ 26 ha en de kleine industrie $\pm$ 0.4 ha benut, terwijl door deze industrieën respectievelijk ruim 16 en 0.45 ha zijn gereserveerd voor uitbreiding. Door het E.T.I.O. werd berekend, dat tot 1970 de oppervlakte industrieterrein met 7 ha zal moeten worden uitgebreid.

Op zichzelf genomen zou dus de bestaande totale hoeveelheid industrieterrein in Nijverdal ruimschoots voldoende zijn voor de toekomstige behoefte; de beschikbare industrieterreinen bevinden zich echter in handen van de textielabrikanten, waardoor deze terreinen voor andere industrievestigingen niet of nauwelijks ter beschikking zullen komen. De eventueel overigens voor industrievestiging in aanmerking komende gronden in Nijverdal zijn zeer waardevol voor de landbouw, zodat de nieuwe industrievestiging buiten de huidige grenzen en wel in Wierdens Nijverdal gevonden moest worden. Aldaar kan een industrieterrein van 5 à 6 ha gemakkelijk gevonden worden op minder vruchtbare grond. Ter verbreding van de eenzijdige textielbasis is de nodige aandacht geschonken aan de mogelijkheid tot vestiging van kleine industrie. Enkele aanzetten hiervoor zijn reeds aanwezig (landbouwmachines, bijouterieën enz.). Zij dienen verder te worden uitgebreid. In het plan is $\pm$ 3 ha grond voor deze industrie ingeruimd. Ook voor verplaatsing van kleine industrieën op ongewenste plaatsen in de gemeente is daarbij aandacht geschonken.

5. Kleine Agrarische Bedrijven.

Thans treft men nog overal in Nijverdal verspreid, kleine agrarische bedrijfjes aan. Zij worden bevolkt door half land- en half textielarbeiders, die naast hun werk op de fabriek voor hun gezin inkomsten vergaren door het verbouwen van aardappels, groente e.d. en het

houden van een geit, varken of enige kippen. Deze categorie van werknemers sterft hoe langer hoe meer uit bij de toenemende industrialisatie en verstedelijking van de bevolking. Bij de kom Nijverdal en de kern Hulzen werden enige terreinen voor deze bedrijfjes aangegeven.

6. Openbare en Bijzondere Gebouwen.

a. Scholen.

Voor 1960 dient bij een bevolking van $\pm$ 11000 zielen en een aanneme van $\pm$ 15% van totale bevolking voor kinderen in de leerplichtige leeftijd, op een schoolbevolking van $\pm$ 1650 kinderen te worden gerekend voor het lager onderwijs. Indien een gemiddelde klassebezetting van 30 à 35 kinderen wordt aangehouden, zouden totaal $\pm$ 50 à 55 lokalen voor het lager onderwijs nodig zijn.

Bij de verdeling van de schoolruimte over Nijverdal moest tevens rekening worden gehouden met de sanering van een tweetal scholen. Met inbegrip van het Nijverdalgebied in Wierden, is in het plan een zestal plaatsen ingeruimd voor de bouw van nieuwe L.O.-scholen. Het U.L.Onderwijs heeft uitbreiding ondergaan bij bestaande scholen, terwijl op enkele plaatsen de mogelijkheid voor het stichten van kleuterscholen is opengesteld.

Tevens zijn in het plan terreinen gereserveerd voor de te verwachten stichting van een ambachtsschool en een landbouwhuishoudschool.

b. Kerken.

In het plan is plaats ingeruimd voor de bouw van een Ned.Herv.Kerk en een Gereformeerde Kerk, terwijl in het plan stelselmatige uitbreiding van de kom Nijverdal in de toekomst tevens rekening werd gehouden met de plaats voor een tweede R.K.Kerk.

De plaats voor de Ned.Herv.Kerk, die oorspronkelijk meer Westelijk was gezocht, werd in overleg met het Gemeentebestuur, de Prov. Plan. Dienst en de Bouw- en Restauratie-Commissie van de Ned. Herv. Kerk, meer naar het hart van de kom verschoven.

c. Raadhuis.

Het bestaande gemeentehuis in de kom Hellendoorn voldoet reeds lang niet meer aan de uit het oogpunt van doelmatigheid en uit een oogpunt van representatie te stellen eisen. Er diende derhalve naar een nieuwe en waardige plaats voor dit gebouw te worden omgezien. Het zich sterk ontwikkelende Nijverdal mist thans nog de uiterlijke en innerlijke structuur en de stedelijke uitrusting om tot een harmonisch stadsbeeld te komen. Ondanks de chaotische bebouwing op sommige punten, en de wanordelijke uitbreiding van de kom, zijn thans nog mogelijkheden voorhanden om enige structuur en lijn in de bebouwing te brengen en het hart van Nijverdal de waarde te geven, die het door zijn ontwikkeling toekomt. Een eerste voorwaarde daartoe is de stichting van het gemeentelijk administratieve en representatieve centrum in het hart van Nijverdal. De voor het raadhuis gekozen situatie, niet ver van de hoofdverkeersweg in aansluiting met het wederopbouwplan en in samenhang met de nieuw ontworpen hoofdstraat met pleinvormige verruiming, moet bij uitstek geschikt geacht worden voor dit belangrijke gebouw.

Ook al mochten historische motieven pleiten voor een situering in de kom Hellendoorn, dan kunnen deze motieven geen doorslag gevende

factor zijn voor de plaatsbepaling van het raadhuis, daar nu en in de toekomst het wel en wee van de gemeente Hellendoorn in de eerste plaats door de ontwikkeling van de kom Nijverdal zal worden bepaald. Ook uit een sociaal en economisch oogpunt beschouwd, moet voor de bouw van het gemeentehuis de kern Nijverdal het meest geschikt worden geacht. De door het E.T.I.O. opgestelde berekening naar de plaatsbepaling volgens bevolkingszwaartepunt, levert nu reeds Nijverdal op als de plaats voor het raadhuis. Het behoeft geen betoog, dat in de toekomst het bevolkingszwaartepunt zich nog meer naar de kern van Nijverdal zal verplaatsen.

d. Overige openbare en bijzondere gebouwen.

Door de snelle ontwikkeling is Nijverdal achtergebleven in de voorziening van de stedelijke uitrusting. Een groot aantal gebouwen, als politiebureau, postkantoor, medisch centrum, bankgebouw, vergader- en toneelzaal, bioscoop enz., zijn niet aanwezig, of zijn onvoldoende gehuisvest. Aan de plaatsing van deze gebouwen en de reservering van gronden daarvoor is in dit plan in samenhang met het wederopbouwplan de nodige aandacht besteed.

Overigens is in het plan aandacht geschonken aan de vergroting van de hôtel- en restaurant-accomodatie en het bestemmen van enkele terreinen voor bijzondere gebouwen, waarvan de stichting in Nijverdal verwacht kan worden, o.a. een gebouw voor de Vrije Evangelische Gemeente, een rusthuis voor de Geref. Classis, een administratiegebouw voor de K.S.W.

7. Wegen.

a. Rijksweg.

De Rijksweg Zwolle-Almelo doorkruist Nijverdal in Oost-Westelijke richting. In Nijverdal bestaat deze weg uit vier rijbanen. Gezien het tracé van deze weg en de verkeersintensiteit, bestaan er van de zijde van de Rijkswaterstaat voorlopig geen plannen een omlegging van deze weg, buiten Nijverdal om te projecteren. In overleg met de Rijkswaterstaat, is het aantal kruisingen van de weg tot een minimum beperkt en zoveel mogelijk rechthoekig gemaakt. Aan de westzijde van Nijverdal is de Provinciale weg vanuit het Noorden komende (de Joncheerelaan) direct in Zuidelijke richting doorgetrokken en in verbinding gebracht met het Zuidelijke deel van deze weg (Rijssensestraat). Het hinderlijke "meelopen" van het verkeer Rijssensestraat - Grootestraat (Rijksweg) - de Joncheerelaan wordt hiermede opgeheven. Door verlegging van het station en doortrekken van de weg Hulzen - Nijverdal is de kruising van deze weg met de Rijksweg aanmerkelijk verbeterd.

b. Provinciale wegen.

Van de Provinciale wegen Nijverdal - Hellendoorn - Ommen en Nijverdal - Rijssen - Goor, is de eerste uit een oogpunt van verkeer verreweg de belangrijkste. Deze weg (de Joncheerelaan), die van voldoende breedte is om het verkeer op te nemen, is dan ook in het plan gehandhaafd. De tweede weg is via de Rijssensestraat thans in het plan langs de Smidsweg omgebogen en in rechte verbinding met de de Joncheerelaan gebracht.

Uit stedenbouwkundige overwegingen werd voorlopig afgezien van een geheel nieuw tracé voor deze weg langs de opgebroken spoorlijn Rijssen - Nijverdal.

Wel is voldoende ruimte langs deze spoorbaan opengehouden, teneinde onverhoopte verkeersspanningen langs deze lijn te kunnen opvangen. Ook werd de nodige aandacht geschonken aan de projectie van een weg langs de opgebroken spoorlijn Hellendoorn - Nijverdal, ter ontlasting van het verkeer over de Joncheerelaan, en ten behoeve van een kortere verbinding met het hart van Nijverdal.

c. Overige wegen.

In aansluiting met het wederopbouwplan, is in voortzetting van de Molenweg een nieuwe hoofdstraat geprojecteerd, aansluiting gevende aan de weg Nijverdal - Hulzen. Deze weg zal het verkeer over de Rijksweg kunnen ontlasten, ook het verkeer van het nieuwe station naar de stad kan hierdoor worden opgevangen. Door een bebouwing met belangrijke openbare gebouwen en winkels zal deze nieuwe hoofdstraat een levendig karakter verkrijgen. Aandacht is geschonken aan een nieuwe verbinding van het centrum van Nijverdal, met Wierdens Nijverdal "over de Regge", zomede met een reeds onder b, genoemde verbinding naar Hellendoorn, via een gedeelte van de opgebroken spoorlijn Nijverdal - Hellendoorn. Voor het overige werd het wegenbeloop reeds bepaald door de reeds aanwezige straten met daaraan liggende bebouwing. In dit stramien van reeds bestaande wegen is gezocht naar een tracering van woonstraten met een afwisselend beloop, waarbij naar economisch verantwoorde bouwblokdiepten en straatlengten is gestreefd.

8. Spoorwegen.

De bestaande spoorlijn door Nijverdal heeft geen wijziging ondergaan. Met de N.V. Nederlandsche Spoorwegen werd overleg gepleegd over een eventuele verplaatsing van het stationgebouw e.a. meer naar het hart van de stad. De N.S. kan zich met de thans voorgestelde ligging in samenhang met de doortrekking van de weg Hulzen - Nijverdal verenigen. Bij het nieuwe station is een pleintje ontworpen ten behoeve van de aankomst en het vertrek der reizigers en de daarmee samenhangende busverbindingen.

9. Parken, Plantsoenen, enz.

Door de ligging van Nijverdal in een bijzonder natuurschoonrijke omgeving, zijn voor de voorziening aan parken, plantsoenen enz. niet de normale maatstaven aangehouden.

In de Zuidelijke uitbreiding van Nijverdal is een buurtpark ter grootte van 1 ha ontworpen, om alhier de nodige groenvoorziening te waarborgen.

Tussen de kern van Nijverdal en het Oostelijk industriegebied is gebruik gemaakt van de opheffing van het spoorwegemplacement aldaar, om een groenbarrière aan te brengen. Deze gedachte sluit volkomen aan bij de in het vorige uitbreidingsplan aan deze gronden gegeven bestemming.

Het villapark is ontworpen bij de de Joncheerelaan.

Door het sparen van een boszoom en enkele boomgroepen is hier aandacht geschonken aan een zeker behoud van het bosperceel. De industrieterreinen zijn omzoomd met een groene strook ter afscherming van deze gronden en ter bevordering van de groenvoorziening om de gebouwen. Op het terrein tussen het Hoge Dijkje en de Rioolwaterzuivering is een bosje geprojecteerd.

In het plan zijn overigens op verschillende plaatsen plantsoenen en groenstroken aangebracht, terwijl ook de boombeplanting langs de wegen onder het oog werd gezien.

10. Sport- en Speelvelden.

Tot voor kort bestond in Nijverdal een ernstig tekort aan sport- en speelvelden. Door aankoop van gronden en aanleg van sportterreinen aan de Noordzijde van Nijverdal in de jaren 1948 en 1949, is ruim 6 ha nieuw sportterrein gecreëerd.

Deze speelvelden moeten ook voorzien in de sportbehoefte van de kom Hellendoorn. Indien de totale bevolking van de kommen Nijverdal en Hellendoorn in 1960 op $\pm$ 14000 inwoners wordt gesteld, en een norm van 7.5 m² per inwoner voor de behoefte aan sportvelden wordt aangehouden, zo zal de totale oppervlakte sport- en speelvelden voor dat jaar $\pm$ 10.5 ha moeten bedragen.

In het Zuiden van Nijverdal is in aansluiting met een bestaand voetbalveld een sportcomplex van totaal $\pm$ 4 ha ontworpen. Overigens is gedacht aan het ontwerpen van sport- en speelvelden in Wierdens Nijverdal ter grootte van $\pm$ 2 ha.

In het plan zijn een 3-tal kinderspeelplaatsen opgenomen, ter voorziening in deze behoefte. Overigens werd aan de Noordzijde van de spoorlijn naar Zwolle, in aansluiting met de daar aanwezige recreatieve bosgebieden en het villapark, ruimte gereserveerd voor een nieuw openlucht-zwembad. Voor het stichten van een theehuis aan de rand van het bosgebied, werd in samenhang met het villapark ruimte open gehouden.

11. Begraafplaatsen.

De algemene begraafplaats voor de kommen Nijverdal, Hellendoorn en de kom Hulzen bevindt zich aan de rand van de kom Hellendoorn.

Deze begraafplaats biedt nog begraafruimte voor enkele jaren. In het plan voor de kom Hellendoorn is aan deze begraafplaats een ruime uitbreiding gegeven.

Deze geprojecteerde uitbreiding ter grootte van 2.6 ha kan van een nieuwe toegang aan de Oostzijde worden voorzien. De R.K. begraafplaats te Nijverdal is nog onlangs niet onaanzienlijk vergroot. In het plan behoefde daarom geen uitbreiding van deze begraafplaats te worden opgenomen.

12. Riolering en Afvalwaterzuivering.

Het afvalwater van het uitbreidingsgebied van Nijverdal, ten Zuiden van de spoorlijn, kan langs natuurlijk verhang het terrein, bestemd voor de Rioolwaterzuivering, bereiken.

Voor de stichting van een rioolwaterzuiveringsinrichting is aldaar een ruim terrein in het plan opgenomen. Het te volgen systeem van zuivering vraagt nog nader onderzoek. Ten Noorden van de spoorlijn bestaat de mogelijkheid het rioolwater te doen opnemen in de afvalwaterzuivering van de K.S.W. Ook deze mogelijkheid dient nog nader te worden bestudeerd.

D. Plan Hellendoorn.

Zoals in de algemene inleiding reeds werd gezegd, moet, bij de uitbreiding van de kom Hellendoorn, met een vrij stationnaire ontwikkeling rekening worden gehouden. Alleen de bevolkingsaanwas door geboorteoverschot speelt hier een rol. De bestaansmogelijkheden voor deze aanwas zullen evenwel voornamelijk in Nijverdal moeten worden gevonden.

Bij dit uitbreidingsplan is dan ook gestreefd naar een uiteindelijke omgrenzing van de bebouwing. Hierbinnen kan zich een redelijke uitbreiding voltrekken in een dusdanige vorm, dat het dorpskarakter gespaard blijft.

De omgrenzing wordt min of meer bepaald door de omlegging van de Provinciale weg Nijverdal - Ommen langs de Westzijde van het dorp en het projecteren van een nieuwe verbinding van deze weg langs de Oostzijde van het dorp met de provinciale weg naar Schuilenburg - Daarle. De nieuw ontworpen woonstraatjes sluiten aan bij de structuur van de oude kern.

Op een tweetal plaatsen is de mogelijkheid voor vestiging van verzorgende bedrijven, werkplaatsen enz. opengesteld.

De winkelvoorziening dient bij uitbreiding van de bebouwing in de bebouwde kom te worden verstevigd. In verband met het te geringe aantal zitplaatsen in de Ned. Herv. Kerk en de bezwaren van de zijde van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg tegen een eventuele uitbreiding van dit historisch monument, werd een tweede Hervormde Kerk aan de Oostzijde van het dorp geprojecteerd. De reservering van grond voor deze kerk aan de rand van Hellendoorn houdt verband met het groot aantal kerkgangers uit de buurtschap Hulzen.

In de Zuidwestelijke uitbreiding van Hellendoorn werd een terrein opgenomen voor de stichting van een Gereformeerde Kerk. Deze kerk is thans in een noodgebouw opgenomen.

Op de splitsing van de Schuilenburgerweg en de nieuw ontworpen verbindingsweg langs de Oostzijde van het dorp werd een terrein bestemd ten behoeve van de stichting van een R.K. Parochiehuis e.a.

Overigens werd voor zover het de uitbreiding van deze kom betreft, geen behoefte gevoeld voor uitbreiding of stichting van openbare of bijzondere gebouwen in de komende jaren.

Bij de bestemming der gronden voor de verschillende categorieën van bebouwing werd tevens een tweetal terreinen opgenomen voor de bouw van woningen voor ouden van dagen.

Naast de reeds bij het plan Nijverdal behandelde uitbreiding van de Algemene begraafplaats, werd enige uitbreiding gegeven aan de bestaande R.K. Begraafplaats.

In verband met de nauwe standplaats voor het vee, diende aan de bestaande veemarkt een nieuw terrein te worden toegevoegd.

E. Plan Hulzen.

Voor de kern Hulzen werd een grote behoefte gevoeld aan bestemming van gronden ten behoeve van kleine agrariërs.

Rond de bestaande nogal verspreide kern werden in het plan gronden aangewezen voor deze kleine agrarische bedrijfjes.

Voor de stichting van een enkel openbaar of bijzonder gebouw en de uitbreiding van het winkelapparaat, werden gronden in het plan opgenomen.